

PŘEHLED VÝZKUMŮ

57-2

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 57
Volume 57

Číslo 2
Issue 2

Předseda redakční rady Head of editorial board	Pavel Kouřil
Redakční rada Editorial board	Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski, Alexander Ruttkey, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik
Odpovědný redaktor Editor in chief	Petr Škrdla
Výkonná redakce Assistant Editors	Hedvika Břínková, Jiří Juchelka, Šárka Krupičková, Olga Lečbychová, Zuzana Loskotová, Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela
Technická redakce, sazba Executive Editors, Typography	Barbora Tesařová
Software Software	Adobe InDesign CC
Fotografie na obálce Cover Photography	Medailon z hrobu 914/803 z kostela sv. Kříže v Javorníku (obr. 22, str. 191). Medallion from grave Nr. 914/803 in the St. Cross Church in Javorník (Fig. 22, Pg. Nr. 191).
Adresa redakce Address	Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. Čechyňská 363/19 602 00 Brno IČ: 68081758 E-mail: pv@arub.cz Internet: http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html
Tisk Print	Azu design, s. r. o. Bayerova 805/40 602 00 Brno

ISSN 1211-7250
MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně
Vydáno v Brně roku 2016
Náklad 400 ks

Časopis je uveden na Seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.
Copyright ©2016 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., and the authors.

OLMOUC (K. Ú. OLMOUC-MĚSTO, OKR. OLMOUC)

Sokolská ulice č. 5, parc. č. 437, 438, 79/23. Mladší doba hradištní, středověk, novověk. Předměstí, město. Záchranný výzkum.

Záchranný archeologický výzkum v proluce mezi domy č. p. 3 a 7 v Sokolské ulici probíhal v několika fázích od dubna do prosince roku 2015. Potřeba výzkumu vyvstala v souvislosti s výstavbou polyfunkčního domu Sokolská 5 v tomto prostoru.

Parcela byla původně součástí olomouckého předměstí Bělidla, které bylo začleněno do vnitřního organismu města po roce 1526, kdy bylo rozšířeno městské opevnění a Bělidla se tak ocitla uvnitř městských hradeb, kde tvořila slepou ulici na západě uzavřenou trojicí domů, tzv. Růžový kout (Rosenwinkl). Východním okrajem sledované parcely probíhala směrem k hradební brance Růžová, případně Barvířská ulička (Rossengasse, popř. Färbergasse). Ulička byla až do 17. století tvořena několika menšími dřevěnými domy. Po obsazení města švédským vojskem zde švédský velitel nechal roku 1642 zbudovat koňský mlýn. Nejpozději od konce 17. století zde stál dům perníkářů, od roku 1760 pak časně klasicistní stavba, jež se dočkala přestavby během 19. a 20. století. Za domem se nacházela velká zahrada, kde se bělil vosk. Poslední měšťanský majitel pozemku, perníkář Mikuláš Barkh v 60. letech 18. století zahradu prodal pevnostnímu velitelství, které zde vybudovalo vojenský stavební dvůr (Nather 2007). Skladiště a stáje bývalého stavebního dvora byly zbourány v 60. letech 20. století v souvislosti s výstavbou budovy Teplotechny. Roku 1978 byl pak stržen i samotný původně klasicistní dům, na jehož místě měla vyrůst novostavba, která však ani přes započaté stavební práce nebyla realizována.

V souvislosti s demolicí stavby zde byl v části parcely v letech 1977 – 1978 pod vedením PhDr. Josefa Bláhy proveden archeologický výzkum, který přinesl doklady již o pravěké a raně středověké osídlení lokality. Většina objevených situací se však vázala zejména k období vrcholného středověku, za zmínku pak jistě stojí i nález kameny obezděné odpadní jímkou z přelomu 17. a 18. století (Bláha 1978).

Záchranný archeologický výzkum v roce 2015 tak mohl do jisté míry na výzkum ze 70. let navázat. První fáze výzkumu proběhla v měsících dubnu a květnu a za cíl si kladla prozkoumat tu část stavební činnosti ohrožené plochy, kde mělo vzniknout podzemní patro polyfunkčního domu Sokolská 5. Recentní souvrství, která mnohdy následkem starší stavební činnosti dosahovala až na úroveň naplavených šterkopísků, z nichž prosakovala podzemní voda, a betonové základy nedokončené stavby ze 70. let 20. století, byly pod dohledem archeologa odstraněny stavebníkem za použití těžké techniky.

Rozsah předpokládané zkoumané plochy se tak výrazně zmenšil, přesto byly zejména při okrajích stavební jámy prozkoumány neporušené pozůstatky v menší míře pravěkých (minimum keramiky, předběžně kultura lužických popelnicových polí) a zejména středověkých terénů (mladší doba hradištní až raný novověk). V jihozápadní části zkoumané plochy se podařilo zachytit prozatím blíže neinterpretovaný pozůstatek středověké dřevěné stavby kúlové konstrukce. Prostorově v její těsné blízkosti se nacházely pozůstatky cihlami vyzděné nádrže z období mladšího novověku. Snad se jednalo o nádrž spilky. Náznaky lehčích dřevěných konstrukcí, zřejmě proplétaných plůtků, byly objeveny v jihovýchodní části zkoumané plochy. Mezi movitými artefakty pak vyniká kupříkladu dvojice jezdeckých ostruh s bodcem z 12. století.

Ve druhé fázi výzkumu uskutečněné v červenci se podařilo z dochovaného dna dřevem obložené jímkou (obr. 53) vyzvednout a odborně zdokumentovat kromě téměř kompletních keramických nádob také pozoruhodné fragmenty zdobených skleněných nádob z období renesance. Konkrétně jde zejména o části takzvaných číší olomouckého typu, které se používaly v průběhu 1. poloviny 16. století, dále například vřetenovitý pohár zdobený emailem s motivem ptáka (obr. 54) a kalichovitě rozevřený pohár zdobený emailem s výjevem mnicha (obr. 55). Pravděpodobně jsou to výrobky domácích skláren z přelomu 16. a 17. století (analogie např. Sedláčková 1998). Soubor nádob z jímkou také doplňuje kameninový džbán s uchem zdobený plastickými barvenými aplikacemi v podobě dvojice květů a trojice renesančních kavalírů.

Prozatím poslední etapa výzkumu probíhala v listopadu a prosinci, v části prostoru za novostavbou, kde má vzniknout otevřené, částečně zahluobené parkoviště. Zde se mimo jiné podařilo v terénu přesně lokalizovat zeminou a stavební sutí zavezenou sondu S1/77, vytěženou při archeologickém výzkumu na jaře roku 1977. Recentní navážky byly opět odstraněny za použití těžké techniky, přičemž bylo dosaženo úrovně kulturních vrstev z raného novověku, v nichž byly patrné základy novější zástavby. Zřejmě se jedná o pozůstatky budov vojenského stavebního dvora, případně koňského mlýna (viz výše). Na sklonku podzimu se podařilo prozkoumat a zdokumentovat jen část ohrožené plochy, z toho důvodu bude záchranný archeologický výzkum pokračovat i v průběhu letošního roku.

Wurmova 6, parc. č. 187. Střední doba hradištní, mladší doba hradištní, středověk, novověk. Předhradí. Záchranný výzkum.

V areálu objektu Wurmova 6, tedy v prostoru příslušejícímu k někdejšímu předhradí Olomouckého hradu, měla být zřízena varna. Odpadní vody znečištěné

tuky z projektované varny měly být vyvedeny z objektu do prostor dvora, kde budou zaústěny do plánovaného podzemního lapáku tuku. Z toho důvodu byl v místě výkopu pro toto zařízení v září roku 2015 proveden záchranný archeologický výzkum.

Ze sondy o rozměrech cca 3 × 2 m bylo vyzvednuto značné množství keramického materiálu a zdokumentována přes tři metry mocná stratigrafická situace, přičemž nebylo dosaženo geologického podloží. Po odstranění asi jeden metr mocných recentních vrstev bylo dosaženo kulturní vrstvy z období raného novověku. Pod ní se nacházela jílovitá dorovnávká a vrstvička sypaných kamenů, sloužící pravděpodobně jako zpevnění pochůzného terénu. Pod tímto jednoduchým „dlážděním“ byla prozkoumána 20 – 60 cm mocná tmavá organická vrstva s keramikou vrcholného středověku, spočívající na vrstvách jílovité hlíny. Pod nimi se nacházelo cca jeden metr mocné souvrství tmavé hnědo-šedé hlíny s hrudkami světlehnědého jílu. V této situaci nebyly jednotlivé kulturní vrstvy okem rozpoznatelné a byly tedy odebírány po mechanických vrstvách, přičemž zbarvení hlíny plynule světlalo a měnil se i charakter nalezené keramiky, kdy nad původně mladohradištní keramikou začaly převažovat nálezy středohradištní. Z této úrovně pochází také nález dvojice železných sekerovitých hřiven a pozůstatek části blíže neurčitelného sídlištního objektu. Poslední probádanou úrovní byla vrstva hnědé prachovité hlíny s prozatím blíže nedatovanou pravěkou keramikou, porušená pozůstatkem raně středověkého sídlištního objektu.

Tomáš Zlámal

Literatura

Bláha, J. 1978: *Olomouc – Sokolská 5, 1977/78*. Nálezová zpráva o záchranném archeologickém výzkumu. Okresní středisko státní památkové péče a ochrany přírody v Olomouci. Uloženo: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Olomouci.

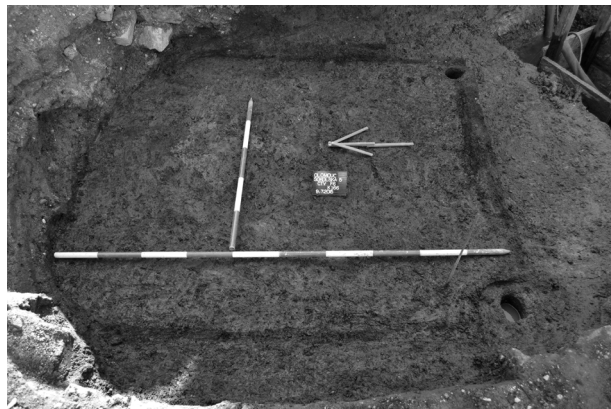
Nather, V. 2007: *Kronika olomouckých domů. 2. díl*. Olomouc: Univerzita Palackého, 225–226.

Sedláčková, H. (ed.) 1998: *Sklo, slavnostní keramika a kachle. Renesanční Olomouc v archeologických nálezech. Archeologické výzkumy Památkového ústavu v Olomouci 1973 – 1996*. Olomouc: Památkový ústav, 12–14.

Resumé

Olomouc (Kat. Olomouc-město, Bez. Olomouc), Sokolská Straße Nr. 5, Parz. Nr. 437, 438, 79/23. Frühmittelalter, Mittelalter, Neuzeit. Vorstadt, Stadt. Rettungsgrabung.

Olomouc (Kat. Olomouc-město, Bez. Olomouc), Wurmova Straße Nr. 6, Parz. Nr. 187. Mittlere und jüngere Burgwallzeit, Mittelalter, Neuzeit. Vorburg. Rettungsgrabung.

Obr. 53. Olomouc, Sokolská ulice. Dno jímky (foto T. Zlámal).

Abb. 53. Olomouc, Sokolská Straße. Der Kloakenboden (Foto T. Zlámal).

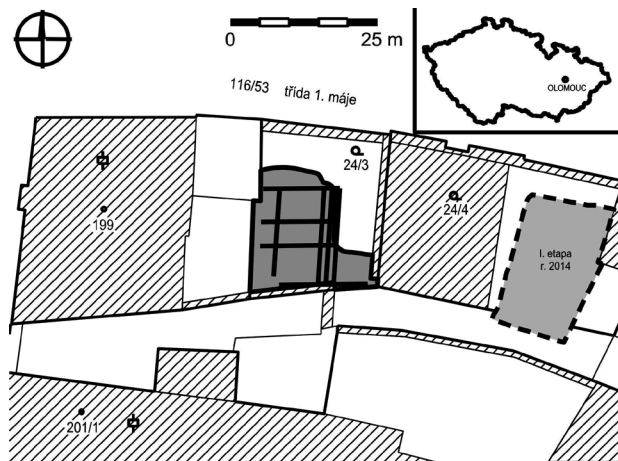
Obr. 54. Olomouc, Sokolská ulice. Vřetenovitý pohár (foto A. Večeřová).

Abb. 54. Olomouc, Sokolská Straße. Die Spindelbecher (Foto A. Večeřová).

Obr. 55. Olomouc, Sokolská ulice. Kalichovitě rozevřený pohár (foto A. Večeřová).

Abb. 55. Olomouc, Sokolská Straße. Die Becher mit einem Kelchrand (Foto A. Večeřová).

Obr. 56. Olomouc, Wurmova 3. Výřez DKM Olomouce s vyobrazením výzkumu.

Abb. 56. Olomouc, Wurmova Straße Nr. 3. Der Schnitt DKM Karte von Olmütz mit eine Abbildung den Grabungen.

OLMOUC (K. Ú. OLMOUC-MĚSTO, OKR. OLMOUC)

Wurmova 3, parc. č. 24/4, 24/3. Středo- a mladohradištní období, vrcholný středověk, novověk. Město, sídliště. Záchranný výzkum. Budoucí uložení nálezů: depozitář Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Olomouci.

Záchranný archeologický výzkum předcházející výstavbě skladových prostor ve Wurmově ulici č. 3, byl zahájen

12. října a ukončen 8. prosince 2015. Výzkum proběhl na ploše, která je vymezena souřadnicemi: X=546385,29; Y=1121208,34; X=546380,34; Y=1121209,00; X=546379,80; Y=1121215,73; X=546385,16; Y=1121215,37.

V roce 2015 měl pokračovat výzkum z roku 2014 (Zatloukal 2015, 299–300), ale investor svůj stavební záměr odložil na neurčito. Z tohoto důvodu bylo nutné především zabezpečit nedokopanou lokalitu před povětrnostními vlivy, protože hlína již byla vyvezena a nebylo možné vykopaný prostor zasypat. Dále jsme využili možnosti provést ve spolupráci s Katedrou Geologie Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci geofyzikální průzkum parc. č. 24/4 cílený na nalezení základového zdiva kostelíka z 2. poloviny 12. století, objeveného v roce 1999 Josefem Bláhou (2000, 63). Průzkum uskutečnila Zuzana Lendáková metodami GPR (obr. 56) a ERT. Podle předběžného vyhodnocení se jeví, že zdivo kostelíka je pravděpodobně silně porušeno, ale v úrovni písčitého podloží by mohla být zachována jižní obvodová stěna. Západní zeď kostela, určující jeho délku, je velmi nejistá, podobně i jižní stěna. Nadále proto neznáme ani délku ani šířku románské stavby.

Richard Zatloukal, Zuzana Lendáková

Literatura

Bláha, J. 2000: III. Přehledy činnosti. 3. Útvar archeologických výzkumů. Olomouc, Wurmova ulice č. o. 3, třída 1. máje č. o. 36. Památkový ústav v Olomouci. Výroční zpráva 1999. Olomouc: Památkový ústav, 61–63.

Zatloukal, R. 2015: Olomouc (okr. Olomouc-město). Přehled výzkumů 56(2), 299–300.

Resumé

Olomouc (Kat. Olomouc-město, Bez. Olomouc), Wurmova Straße Nr. 3, Parz. Nr. 24/4, 24/3. Mittlere und jüngere Burgwallzeit, Hochmittelalter, Neuzeit. Stadt, Siedlung. Rettungsgrabung.

OLŠANY U PROSTĚJOVA (OKR. PROSTĚJOV)

„Zlatníka“. Mladší doba hradištní. Pohřebiště. Záchranný výzkum.

Ve dnech 7. až 24. července 2015 byl realizován záchran-